

RIZQ ALLOHDAN, HARAkat BANDADAN

Zaripova Madinaxon Shomuxammadiyevna

Boyovut tuman bosh otinoyisi, Buxoro

innovatsiyalar universitetining,

Psixologiya yo'nalishi 2- bosqich talabasi

Abstrakt: Ushbu maqolada “Rizq Allohdan, harakat bandadan” g‘oyasining mazmun-mohiyati hamda uning inson hayotidagi o‘rni tahlil qilinadi. Maqolada rizqning Alloh tomonidan berilishi, inson esa unga erishish uchun mehnat va harakat qilishi zarurligi yoritiladi. Shuningdek, islom ta’limotida halol mehnat, tavakkul, sabr va shukr kabi fazilatlarining ahamiyati ochib beriladi. Insonning faol bo‘lishi, halol yo‘l bilan rizq topishga intilishi va natijani Allohga topshirishi hayotiy baraka va farovonlikka olib kelishi ta’kidlanadi. Tadqiqot davomida diniy manbalar va axloqiy qarashlar asosida rizq va mehnat o‘rtasidagi o‘zaro bog‘liqlik tahlil qilinadi hamda insonning ma’naviy kamolotida ushbu g‘oyaning ahamiyati ko‘rsatib beriladi.

Kalit so‘zlar: rizq, Alloh, harakat, mehnat, tavakkul, halol rizq, baraka, sabr, shukr, ma’naviyat.

Kirish. Inson hayotida rizq masalasi eng muhim mavzulardan biri hisoblanadi. Har bir inson o‘z hayotini davom ettirish, oilasini ta’minlash va farovon yashash uchun rizq izlaydi. Islom ta’limotiga ko‘ra, barcha rizqning asl manbai Alloh taolo bo‘lib, u bandalariga turli ne‘matlarni ato etadi. Shu bilan birga, inson bu ne‘matlarga erishish uchun mehnat qilishi, izlanishi va harakatda bo‘lishi lozim.

“Rizq Allohdan, harakat bandadan” degan hikmatli ibora ham aynan shu haqiqatni ifodalaydi. Ya’ni inson faqat rizqni kutib o‘tirmasdan, o‘z maqsadiga erishish uchun intilishi va halol mehnat qilishi kerak. Islom dini mehnatsevarlikni, halol rizq topishni va natijani Allohga tavakkul qilib topshirishni targ‘ib etadi. Mazkur maqolada rizq tushunchasining mazmuni, insonning harakati va mehnatining ahamiyati hamda tavakkul, sabr va shukr kabi fazilatlarining o‘rni yoritib beriladi. Shuningdek, insonning halol mehnat orqali rizq topishi va bu jarayonda ma’naviy qadriyatlarining ahamiyati tahlil qilinadi.

«**Adabiyotlar tahlili**» “Rizq Allohdan, harakat bandadan” g‘oyasi islomiy manbalar, diniy-adabiy asarlar va axloqiy qarashlarda keng yoritilgan muhim tushunchalardan biridir. Bu masala, avvalo, Qur’oni karim oyatlari va hadislar asosida tushuntiriladi. Qur’oni karimda Alloh taolo barcha mavjudotlarning rizqini O‘zi berishi ta’kidlanadi, shu bilan birga insonni mehnat qilishga, halol yo‘l bilan rizq izlashga undovchi ko‘plab oyatlar ham mavjud. Demak, inson o‘z hayotida faol bo‘lishi, mehnat qilishi va harakatda bo‘lishi lozim. Hadislarda ham halol mehnat qilish, o‘z qo‘li bilan

rizq topish va tavakkul qilishning fazilati haqida keng soʻz yuritiladi. Paygʻambarimiz Muhammad (s.a.v.) hadislarida insonning halol mehnat orqali topgan rizqi eng pok va barakali rizq ekanligi taʼkidlanadi. Shu bois islom taʼlimotida mehnatsevarlik, sabr-toqat va tavakkul muhim fazilatlar sifatida eʼtirof etiladi.

Mazkur masala islom olimlari tomonidan ham chuqur oʻrganilgan. Masalan, buyuk mutafakkir Abu Homid Gʻazzoliy tavakkul tushunchasini izohlar ekan, “Tavakkul sabablarni tark etish emas, balki sabablarni bajarib natijani Allohga topshirishdir.”¹, deb taʼkidlaydi. Bu fikr insonning harakat qilishi zarurligini, shu bilan birga natijani Allohning irodasiga bogʻlash kerakligini anglatadi. Shuningdek, mashhur islom olimi Ibn Taymiyya rizq tushunchasiga oʻziga xos taʼrif berib, “Rizq — bu inson foydalanadigan narsadir; foyda bermagan narsa rizq hisoblanmaydi.”², deb qayd etadi. Bu fikr rizqning faqat moddiy boylik emas, balki inson hayotiga foyda keltiradigan barcha neʼmatlarni ham oʻz ichiga olishini koʻrsatadi. Ibn Qayyim al-Jawziyya esa rizqning koʻpayishiga sabab boʻladigan omillar haqida fikr yuritir ekan, “Rizqni koʻpaytiradigan narsalardan biri — ibodat, istigʻfor va saxovatdir.”³, deb taʼkidlaydi. Bu qarash insonning maʼnaviy pokligi, Allohga yaqinligi va yaxshi amallari uning hayotidagi barakaga sabab boʻlishini anglatadi. Mahalliy islomiy manbalarda ham ushbu masala keng yoritilgan. Masalan, Imom Buxoriy rivoyat qilgan manbalarda halol mehnat qilishning fazilati haqida alohida taʼkidlanadi “Ibodat oʻn qismdir, uning toʻqqiz qismi halol rizq qidirishdir.”⁴,. Shuningdek, Imom Termiziy rivoyatlarida insonning halol rizq topishga intilishi, saxovatli boʻlishi va boshqalarga yordam berishi rizqning barakali boʻlishiga sabab boʻlishi qayd etiladi. “Sizlarga rizq zaiflaringiz sababli beriladi.”⁵ Zamonaviy mahalliy tadqiqotchilar ham insonning mehnatsevarligi, halol kasb bilan shugʻullanishi va Allohga tavakkul qilishi jamiyatning maʼnaviy rivojida muhim omil ekanligini taʼkidlaydilar.

Shu sababli “Rizq Allohdan, harakat bandadan” gʻoyasi nafaqat diniy qarashlar, balki insonning maʼnaviy va ijtimoiy hayotida ham muhim ahamiyat kasb etadi. Bu tamoyil insonni mehnatsevar boʻlishga, halol rizq topishga intilishga hamda Allohga tavakkul qilib yashashga undaydi.

«**Mavzuning ahamiyati**» “Rizq Allohdan, harakat bandadan” mavzusi inson hayotida muhim maʼnaviy va ijtimoiy ahamiyatga ega boʻlgan masalalardan biridir.

¹ **Manba:** Abu Homid Gʻazzoliy. *Ihyo ulum ad-din*. Qohira: Dar al-Maʼrifa.

² **Manba:** Ibn Taymiyya. *Majmuʼ al-Fatawa*, 10-jild.

https://www.reddit.com/r/MuslimLounge/comments/1quowb6/a_lot_of_muslims_misunderstand_rizq_and_suffer/?utm_source=chatgpt.com

³ **Manba:** Ibn Qayyim al-Jawziyya. *Zad al-Maʼad fi Hadyi Khayr al-ʼIbad*.

⁴ **Manba:** Imom Buxoriy. *Al-Adab al-Mufrad*.

https://uzbaza.com/rizq-nasiba-va-benasiblik-haqida-maqollar/?utm_source=chatgpt.com

⁵ **Manba:** Imom Termiziy. *Sunan at-Termiziy*, 2345-hadis.

https://www.abuaminaelias.com/dailyhadithonline/2015/11/07/keep-helping-the-poor/?utm_source=chatgpt.com

Chunki rizq masalasi har bir insonning kundalik hayoti, mehnati va turmush tarziga bevosita bog‘liqdir. Islom ta’limotida rizq Alloh tomonidan berilishi, ammo unga erishish uchun insonning harakat qilishi, mehnat qilishi va izlanishi zarurligi alohida ta’kidlanadi. Mazkur mavzu insonni halol mehnat qilishga, mas’uliyatli bo‘lishga va hayotda faol harakat qilishga undaydi. Shu bilan birga, tavakkul, sabr va shukr kabi muhim ma’naviy fazilatlarni shakllantirishda ham katta ahamiyat kasb etadi. Inson harakat qilib, natijani Allohga topshirishi orqali ichki xotirjamlikka erishadi va hayotdagi qiyinchiliklarga sabr bilan qarashni o‘rganadi. Bugungi kunda ham ushbu g‘oya yoshlarni mehnatsevarlikka, halol kasb egallashga va jamiyat taraqqiyotiga hissa qo‘shishga undaydigan muhim ma’naviy tamoyillardan biri hisoblanadi. Shuning uchun ham “Rizq Allohdan, harakat bandadan” mavzusini o‘rganish nafaqat diniy, balki tarbiyaviy va ijtimoiy jihatdan ham katta ahamiyatga ega.

Xulosa

“Rizq Allohdan, harakat bandadan” g‘oyasi inson hayotining ajralmas qismi bo‘lib, rizq va mehnat o‘rtasidagi muhim bog‘liqlikni ifodalaydi. Tadqiqotlar va diniy manbalar shuni ko‘rsatadiki, barcha rizqning manbai Allohdir, ammo unga erishish uchun inson faoliyat ko‘rsatishi, halol mehnat qilishi va sabr bilan harakat qilishi zarur. Tavakkul, shukr va saxovat kabi ma’naviy fazilatlar esa rizqning barakali bo‘lishiga sabab bo‘ladi. Shu nuqtai nazardan, mavzu nafaqat islomiy dunyoqarashni, balki insonning ma’naviy kamoloti, jamiyatdagi ijtimoiy faolligi va mehnatsevarligini oshirishda ham muhim ahamiyat kasb etadi. Inson harakat qilsa va natijani Allohga tavakkul qilsa, hayotidagi rizq barakali, foydali va ma’naviy jihatdan boy bo‘ladi. Shu bilan birga, mavzu yosh avlodni halol mehnatga, jamiyatga foydali ish qilishga va Allohning bergan ne’matlariga shukr qilishga undaydi.

Foydalangan adabiyotlar

1. Abu Homid G‘azzoliy. *Ihyo ulum ad-din*. Qohira: Dar al-Ma’rifa.
2. Ibn Taymiyya. *Majmu‘ al-Fatawa*, 10-jild.
3. Ibn Qayyim al-Jawziyya. *Zad al-Ma‘ad fi Hadyi Khayr al-‘Ibad*.
4. Imom Buxoriy. *Al-Adab al-Mufrad*.
5. Imom Termiziy. *Sunan at-Termiziy*.
6. Kozimxon To‘rayev. “Rizq va mehnat masalalari.” *Kun.uz*.
7. Qur’oni karim va Hadislar to‘plamlari.
8. Mahalliy va xorijiy islomiy ta’limot manbalari va maqolalari.